

Handläggare
Monica Petersson

Datum
2014-06-02

Diarienummer
NHO 2012-0162.31

Nämnden för hälsa och omsorg

Översyn av habiliteringsersättning

Nämnden för hälsa och omsorg föreslår besluta

att från och med 2016 koppla habiliteringsersättningen till konsumentprisindex med fast ränta.

Sammanfattning

Nämnden för hälsa och omsorgs arbetsutskott beslutade den 14 april 2014 att uppdra till kontoret att till nämndens sammanträde den 12 juni 2014 presentera logiken med att koppla habiliteringsersättningen till olika typer av index.

Kontoret redovisar i ärendet fyra olika index, konsumentprisindex (KPI), konsumentprisindex med fast ränta (KPIF), prisbasbelopp och omsorgsprisindex (OPI). Kontorets bedömning är att KPIF är det index som är bäst lämpat för indexuppräknings av habiliteringsersättningen. Konsumentprisindex är det mest använda måttet för att mäta prisutveckling och KPIF tar bort påverkan från förändringar i räntor. Personer med funktionsnedsättning har i mindre utsträckning lån jämfört med befolkningen i övrigt.

Nämndens ekonomiska utrymme är dock mycket begränsat de närmaste åren och den höjning av habiliteringsersättningen som gjorts från och med 1 april 2014 innebär att ersättning är bland de högsta i landet. Kontorets uppfattning är att indexreglering av habiliteringsersättningen kan vara en bra lösning för att ersättningen inte ska urholkas över tid och föreslår därför att habiliteringsersättningen kopplas till KPIF från och med 2016.

Bakgrund

Nämnden för hälsa och omsorgs arbetsutskott beslutade den 14 april 2014 att uppdra till kontoret att till nämndens sammanträde den 12 juni 2014 presentera logiken med att koppla habiliteringsersättningen till olika typer av index. Ärendet har dröjt på grund av det i viss mån är en komplicerad fråga med val av index.

Ärendet

Habiliteringsersättning är ingen lön. De flesta av deltagarna i daglig verksamhet är beviljade aktivitets- eller sjukersättning vilket är deras huvudsakliga inkomst. Ersättningens främsta syfte är att stimulera och motivera deltagarna att medverka i daglig verksamhet.

Enligt öppna jämförelse från Socialstyreslen så betalar cirka 80 procent av landets kommuner ut habiliteringsersättning. Det finns ingen nationell statistik över habiliteringsersättningarnas storlek. Kontoret har tillfrågat 12 kommuner och ersättningen varierar mellan cirka 25 -56 kr per heldag. Uppsalas ersättning är högst i jämförelse med Stockholm, Solna, Göteborg, Borås, Malmö, Lund, Västervik, Enköping, Västerås, Linköping, Halmstad och Örebro. Borås hade näst högst med en ersättning på 50 kr/dag medan Västervik hade lägst ersättning på 25 kr/dag 2014. Många kommuner bl.a. Göteborg betalar 0,1 % av prisbasbeloppet d.v.s. 44 kr/heldag.

Avgifter för resor är också olika och i Stockholms och Solna kommun betalar deltagarna på daglig verksamhet ingen avgift för resor till och från daglig verksamhet vilket annars är mycket vanligt i andra kommuner.

Nedan följer en rad redovisningar av olika tänkbara index som kan användas för att habiliteringsersättningen ska följa den allmänna kostnadsutvecklingen i landet.

Konsumentprisindex

Konsumentprisindex (KPI) är det mest använda måttet för prisutveckling och används bl.a. som inflationsmått och vid avtalsreglering. KPI avser att visa hur konsumentpriserna i genomsnitt utvecklar sig för hela den privata inhemska konsumtionen. KPI räknas fram av Statistiska Centralbyrån (SCB) varje månad. KPI bygger på prisutvecklingen för en "korg" med alla slags saker vi köper som konsumenter, både varor och tjänster. Där ingår mat, bostad, kläder, resor, fritidssaker, ja praktiskt taget allting, stort som smått. KPI visar prisutvecklingen på den mix av olika saker som "medelsvensson" köper.

Inflationstakten, det vill säga förändringen i KPI under de senaste tolv månaderna, var 0,0 procent i april, vilket är en uppgång sedan mars då den var -0,6 procent.

Den största effekten på inflationstakten sedan april 2013 hade minskade räntekostnader (-5,7 procent) och lägre priser på el (-5,7 procent) vilka bidrog nedåt med 0,3 procentenheter respektive 0,2 procentenheter.

Nedgången motverkades främst av höjda hyror (1,7 procent) och ökade priser inom gruppen transport (1,5 procent) vilka bidrog uppåt med 0,2 procentenheter vardera.

KPI för april 2014 var 313,89 (1980=100).

Kontorets bedömning är att detta index kan användas men nackdelen är att räntorna påverkar utfallet en hel del. Personer med funktionsnedsättning bor i högre utsträckning i hyresrätt än "medelsvensson" och de har inte lika ofta banklån.

Prisbasbelopp

Prisbasbeloppet (tidigare basbeloppet) räknas fram på grundval av ändringarna i det allmänna prisläget enligt bestämmelserna i socialförsäkringsbalken (SFS 2010:110). Beräkningarna görs med utgångspunkt i förändringen av konsumentprisindex och fastställs för helt kalenderår. Prisbasbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

Prisbasbeloppet används som underlag för beräkning av flera olika ersättningar som handikappersättning och pension. Om habiliteringsersättningen ska kopplas till prisbasbeloppet i likhet med en hel del andra kommuner så är Uppsalas ersättning 0,126 % av prisbasbeloppet. Kontorets bedömning är att beräkningen av prisbasbeloppet för vissa år har ändrats på grund av lagstiftning och att det t ex 2014 har sjunkit på grund av att Sverige har deflation 2014. Eftersom den enskilde uppfattar habiliteringsersättningen som en lön och löner i princip aldrig sänks anser kontoret att prisbasbeloppet inte är lämpligt att använda.

Konsumentprisindex med fast ränta

KPI med fast ränta (KPIF) är ett mått på underliggande inflation och syftar till att ta bort effekten av förändrade räntesatser från KPI.

I juli 2008 började SCB, på uppdrag av Sveriges Riksbank, beräkna ett mått på underliggande inflation. Detta mått går under benämningen KPIF (KPI med fast ränta) och syftar till att ta bort effekten av förändrade räntesatser från KPI.

Index för räntekostnader i KPI består av två delar: ett index för räntesatser multiplicerat med ett index för förändringen av fastighetspriser. Med fastighetspriser avses här hushållens nedlagda kapital på småhus räknat till anskaffningspris. I KPIF räknas endast effekten av förändrade räntesatser bort, medan fastighetspriserna fortsätter att påverka på samma sätt som i KPI. Det utgör en skillnad gentemot beräkningen av KPIX, som är ytterligare ett mått, där hela räntekostnadsindex tas bort. Ytterligare en skillnad mellan KPIX och KPIF är att förändringar av skatter och subventioner inte exkluderas från KPIF, de får således samma effekt som i KPI. KPIF publiceras månadsvis av SCB.

Kontorets bedömning är att detta index är det mest lämpliga att använda eftersom det inte påverkas av räntor men ändå är knutet till kostnadsutvecklingen och KPI. Med detta index skulle habiliteringsersättningen ha höjts med en krona varje år sedan 2007 med undantag av 2013 när den skulle ha stått still.

Omsorgsprisindex (OPI)

Omsorgsprisindex (OPI) är framtaget av Sveriges kommuner och landsting (SKL) tillsammans med Vårdföretagarna och Pacta för att användas vid upphandling av verksamhet där Kommunal är motpart. SKL har i uppdrag att varje år i december publicera OPI. Nedan redovisas tabell för de senaste åren och vad som ingår i beräkningen.

Omsorgsprisindex (OPI) Procentuell förändring

	2011	2012	2013	2014
Årskostnad för löneavtal	2,16	2,77	2,59	2,41
Löneökning utöver avtal	0,10	0,10	0,10	0,10
Lagstadgade arbetsgivaravgifter	0,00	0,00	0,00	0,00
Semesterlöneskuld	0,13	0,17	0,16	0,14
Summa lönekostnadsförändring	2,39	3,04	2,85	2,65
KPI	1,15	2,66	1,06	-0,06
Omsorgsprisindex*	2,1 %	3,0 %	2,5 %	2,1 %

* 80 % lönekostnadsförändring och 20 % KPI.

Omsorgsprisindex är en beräkning av både löne- och kostnadsutveckling. Indexet har beräknats sedan 2007. Habiliteringsersättningen skulle ha ökat med en krona per år sedan 2007 med detta index. Kontoret menar att nämndens ekonomi påverkas av skatteintäkter på grund av konjunkturerna och det innebär att en höjning exakt varje år kanske inte är möjlig.

I tabellen nedan framgår hur olika index har utvecklats över tid.

Värden för redovisade index för några olika år

År	KPIF	Prisbasbelopp	KPI	OPI
2014		44 400 kr	april 313,89	2,1 %
2013	200,85	44 500 kr	314,06	2,5 %
2012	199,15	44 000 kr	314,20	3,0 %
2010	194,56	42 400 kr	303,46	2,1 %
2009	190,8	42 800 kr	299,66	2,7 %
2008	187,56	41 000 kr	300,61	6,0 %
2007	182,63	40 300 kr	290,51	3,1 %
2006	179,96	39 700 kr	284,22	
2004	175,51	39 300 kr	280,4	
2003	173,6	38 600 kr	279,2	
2002	169,39	37 900 kr	278,1	
2001	165,74	36 900 kr	272,8	

1998	157,95	36 400 kr	267,1	
1994	147,94	35 400 kr	260,7	
1993	144,53	34 400 kr	243,2	
1991	134,86	32 200 kr	227,2	
1990	123,28	29 700 kr	207,8	
1989	112,21	27 900 kr	188,1	
1987	100	24 100 kr	167,0	

Källa: SCB och SKL

Kontorets uppfattning är att en indexreglerad habiliteringsersättning kan vara en bra lösning för att ersättningen inte ska urholkas över tid. Nämndens ekonomiska utrymme är under de närmaste åren däremot mycket begränsat. Beslutet att höja habiliteringsersättningen från april 2014 innebär en ökad kostnad 2015 på ca 2,76 mnkr. Totalt kommer habiliteringsersättning att kosta cirka 8 mnkr år 2015. Höjningen av avgifterna för resorna till och från daglig verksamhet innebär dock en ökad intäkt på cirka 0,9 mnkr. En höjning av habiliteringsersättningen 2016 med en krona skulle kosta cirka 0,16 mkr.

Nämndens ekonomiska utrymme påverkas av det allmänna kostnadsläget, skatteintäkter m.m. vilket också har effekt på KPIF. Om en indexuppräknings ska inledas 2016 så görs beräkningen enligt nedan:

$$\frac{\text{aktuell månad 2015 års index}}{\text{aktuell månad 2014 års index}} \times 56 \text{ kr} = 2016 \text{ års habiliteringsersättning för heltid.}$$

För kontoret för hälsa, vård och omsorg

Tomas Odin
t.f. direktör

